

Güvenikleştirme Perspektifinden 11 Eylül Sonrası ABD-Suudi Arabistan Askeri İlişkileri

Selin M. Bölme, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri
Araştırmaları Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-8266-4323,
e-posta: selin.bolme@gmail.com

Şule Sağlam Rıdha, ORCID: 0000-0002-9655-8628,
e-posta: sulesaglamridha@gmail.com

Özet

Bu çalışma, 11 Eylül sonrasında Amerika Birleşik Devletleri ve Suudi Arabistan arasındaki askeri ilişkileri analiz ederek, Washington yönetiminin bu ilişkileri nasıl meşrulaştırdığını ele almaktadır. Özellikle Soğuk Savaş döneminden itibaren artarak devam eden ikili askeri ilişkileri, El-Kaide tarafından gerçekleştirilen 11 Eylül terör saldırıları sonrasında Amerikan Kongresi'ne ve toplumuna kabul ettirmek Washington yönetimi için oldukça zor olmuştur. Zira Amerikan toplumu saldırıların yanı sıra, ABD ve Suudi Arabistan arasındaki yönetim biçimi ile sosyo-kültürel özelliklerdeki derin farklılıklar sebebiyle Riyad yönetimi ile sürdürülen askeri ittifakı sıkça eleştirmiştir. Dolayısıyla ABD'nin bu ilişkileri meşru bir zeminde açıklaması gerek kamuoyu gerekse Kongre desteğini alabilmesi açısından elzemdir. Çalışma boyunca, Washington yönetiminin inşa ettiği tehdit söylemleri ve ikna süreçleri Kopenhag Okulu'nun güvenikleştirme teorisi bağlamında ele alınmıştır. 11 Eylül sonrasındaki askeri ilişkiler, George W. Bush ve Barack Obama dönemleri olmak üzere iki dönem altında analiz edilmiş olup, her iki dönemde kurgulanan güvenikleştirme çabaları askeri söylemler ve anlaşmalar üzerinden incelenmiştir. Başkan G.W. Bush döneminde "terör tehdidi" söylemi ile Ortadoğu bölgesine askeri harekâtlar düzenlenmiş, Suudi Arabistan yönetimi bu operasyonların çoğunda askeri müttefik olarak yer almıştır. Amerikan kamuoyundan bu müttefikliğe gösterilen olumsuz tepkiler ise Başkan Bush ve ekibi tarafından başarılı bir şekilde inşa edilen terör tehdidi söylemleri ile çoğunlukla etkisiz hale getirilmiştir. Bu dönemde Afganistan işgali başarılı güvenikleştirmeler arasında yer almasına rağmen, Irak işgaline dair kurulan tehdit söylemlerinde ancak kısmi başarıdan söz edilebilir. Başkan Obama dönemine gelindiğinde ise Suudi Arabistan ile olan askeri ilişkiler yoğunluğunu korumuş ancak Amerikan kamuoyuna tehdit söylemlerinin kabul ettirilmesi süreci oldukça zorlu geçmiştir. Başkan Obama, 'Arkadan Liderlik' politikasına ve bunun gereği terör örgütlerine karşı mücadelede ve 'askeri müdahalede bulunmama' konusunda destek almıştır. Ancak bu politikaları izlerken Suudi Arabistan'la müttefikliği sürdürmesi özellikle 11 Eylül saldırılarını gerçekleştirenler arasında Suudi kökenlilerin

olması, Riyad yönetiminin El Kaide'yi finanse etmekle suçlanması gibi sebeplerle pek çok defa sorgulanmıştır. Buna karşılık, gerek Başkan G.W. Bush gerekse Başkan Obama yönetimlerinde, ABD'ye karşı "varoluşsal tehditler" sebebiyle bir güvenlik açığı olduğu söylemleri inşa edilmiş ve Suudi Arabistan ile var olan askeri birlikteliğin zorunluluğu bu çerçevede vurgulanmıştır. Çalışmada, ABD ve Suudi Arabistan arasındaki tüm farklılıklara ve 11 Eylül saldırılarının doğurduğu gergin ortama rağmen iki ülke arasındaki askeri ilişkilerin destek bularak sürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Siyasi yönetimlerce inşa edilen tehdit söylemleri Amerikan kamuoyu ve Kongresi'nce çoğunlukla kabul görmüş; Riyad yönetimiyle askeri ilişkiler önceki yıllara kıyasla 11 Eylül sonrasında artarak devam etmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme, ABD, Suudi Arabistan, askeri ilişkiler.

US-Saudi Arabia Military Relations in the Context of Securitization Theory after September 11

Abstract

This study analyzes the military relations between the United States and Saudi Arabia after 9/11 and how Washington has legitimized these relations. After 9/11, the Washington administration faced difficulties in getting approval from the American Congress and society for the bilateral military relations that had been growing since the Cold War period. The American society frequently criticized the military alliance with the Riyadh administration not only because of the vastly differing socio-cultural characteristics of the two countries but also because of their contrasting regimes. Therefore, it was essential for the US government to explain these relations on a legitimate basis in order to get support from both the public and the Congress. In this study, the 'threat discourse' and the 'persuasion process', constructed by the Washington administration during two different presidential eras, George W. Bush and Barack Obama, are analyzed under the framework of the Copenhagen School's Securitization Theory. The securitization efforts in both eras are examined through military discourses and agreements. During President G.W. Bush's era, military operations were conducted in the Middle East within the framework of a "threat of terrorism" discourse and the Saudi administration took part in most of these operations as a military ally. The negative reactions to this alliance from the American public had been largely neutralized by the "threat of terrorism" discourse that was successfully constructed by President Bush and his team. Although the occupation of Afghanistan during this period was one of the successful securitizations, the threat discourse constructed during the occupation of Iraq was only partly successful. Military relations with Saudi Arabia continued to be close during President Obama's era. On the other hand, imposing threat discourses to the American society was more difficult than before. President Obama got support for his 'Leading From Behind' policy that included fighting against terrorist organization without "military intervention." However, during

both periods the United States' alliance with Saudi Arabia was questioned many times because of the Saudi Citizens found among the 9/11 terrorists and the accusations that Saudi Arabia was financing al-Qaeda. As a response, both President G.W. Bush and President B. Obama's governments constructed a discourse focusing on the existence of a security gap because of existential threats against the United States and they emphasized the necessity of military co-existence with Saudi Arabia under this framework. The study concludes that despite the differences between the US and Saudi Arabia and the tense situation caused by the attacks of 9/11, military relations between the two countries continued to receive support. Threats constructed by political leaders and administrations were widely accepted by the American public and Congress, and military relations with the Riyadh administration continued to grow after September 11.

Keywords: Copenhagen School, security, USA, Saudi Arabia, military relations.

Giriş

11 Eylül 2001'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ve Washington'daki Savunma Bakanlığı'na (Pentagon) El-Kaide tarafından eş zamanlı olarak gerçekleştirilen terör saldırıları tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. Bu dönemde Amerikan yönetimleri tarafından inşa edilen "tehdit söylemleri sayesinde güç kullanımı meşrulaştırılmış" (Buzan, 1997: 13); her mesele kolaylıkla normal siyasetin dışına çıkarılarak panik siyasetinin içine sokulmuştur. Dönemin ana aktörleri ABD Başkanı George W. Bush ve ardından gelen demokrat selefi Barack Obama, 11 Eylül saldırılarının oluşturduğu korku ortamından faydalanarak Amerikan halkı, Kongresi ve uluslararası toplum tarafından çeşitli tehdit algılarının benimsenmesine çalışmışlardır. Kullanılan söylemlerdeki tehlike, abartılı boyutlara ulaşmış ve Ortadoğu'da aşırı şiddet içeren askeri harekâtlara ya da yoğun silahlanmaya sebep olmuştur.

Bu dönemin şaşırtıcı gelişmelerinden biri ABD ve Suudi Arabistan arasında askeri ilişkilerin daha önce görülmedik seviyelere ulaşmasıdır. Her ne kadar her dönem iki ülke arasında yoğun ilişkiler söz konusu olduysa da bu dönemde İslam ile terör tehdidinin özdeşleştirilmesi, yükselen İslamofobi ve en önemlisi Suudi Arabistan'ın El-Kaide'nin finansmanı/desteklenmesi ile suçlanması nedeniyle sarsılması beklenen askeri ilişkilerin daha da yoğunlaşması dikkat çekicidir. Bu açıklanması güç durum Amerikan yönetimlerini Kongre ve Amerikan kamuoyunun ikna süreçlerinde de zorlayacaktır. Aslında iki ülke arasında ilişkiler her dönem yönetimler açısından sıkıntılı olmuştur. İki ülke arasında gerek yönetim biçimlerinden gerek siyasal sistemlerinin dayandığı değerlerden gerekse kültürel temellerinden kaynaklanan çok derin farklılıklar

söz konusudur. Bu farklılık, iki ülkenin Arap-İsrail meselesi gibi Ortadoğu'nun en temel meselesine dair söylemsel düzeyde dahi olsa karşıt duruşlarında, bölgedeki İslami hareketlere yönelik politikalarında veya pek çok başka siyasal ve toplumsal meselede kendini açıkça göstermektedir. İki ülkenin toplumlarının birbirlerine bakış açılarındaki olumsuzluklar da göz önüne alındığında ilişkileri anlamak ve açıklamak daha da zorlaşmaktadır. Bu zorluk ABD ve Suudi Arabistan'ın kendi içlerinde de geçerlidir. Suudi Arabistan gibi krallıkla yönetilen otoriter bir yönetimin, bu ilişkiler konusunda hesap vermesi gereken bir parlamentoya sahip olmaması elini kolaylaştırmaktadır. Öte yandan ABD yönetiminin bu ilişkileri, özellikle de ilişkilerin 1980'den sonra yoğunlaşıp 2000 sonrası yeni bir ivme kazanan askeri boyutunu, meşru bir zeminde açıklaması ve gerek Kongre'yi gerekse kamuoyunu ikna etmesi gerekmektedir. 11 Eylül sonrasında bu ikna süreci çok daha zor bir hal almıştır. Barry Buzan'ın da ileri sürdüğü gibi 11 Eylül sonrasında ABD siyasetinde artan güvenlikleştirme eğilimi (Buzan, 2008: 119), sözkonusu açıklama zorluklarını aşarak kitleleri ikna etme politikasının bir sonucudur.

Bu makalenin amacı; 11 Eylül sonrasında ABD'nin Suudi Arabistan ile askeri ilişkilerine odaklanarak, bu ilişkileri ABD yönetimlerinin nasıl meşrulaştırdığını analiz etmektir. Makalenin ana argümanı ABD yönetimlerinin Suudi Arabistan ile artan askeri ilişkilerini açıklamak için aciliyet vurgusu ile çeşitli tehdit söylemlerine başvurduğudur. Bu askeri ilişkilerin ve tehdit inşa sürecinin incelenmesi amacıyla makalede Kopenhag Okulu tarafından geliştirilmiş olan güvenlikleştirme teorisinden yararlanılacaktır. Bu amaçla, önce güvenlikleştirme teorisi hakkında kısa bir bilgi verilecek, daha sonra George W. Bush ve Barack Obama dönemleri olmak üzere 11 Eylül'ü izleyen ilk iki dönemde Suudi Arabistan ile yürütülen askeri ilişkiler ve Amerikan yönetimlerinin Suudi Arabistan ile ilişkileri açıklamada tehdit söylemini ne şekilde kullandığı analiz edilecektir.

Güvenlikleştirme Teorisi

Güvenlikleştirme teorisi, Kopenhag Okulu'nun güvenlik yaklaşımlarından olan sektörel güvenlik ve bölgesel güvenlik kompleksinin geliştirilmesi ve kendini yenilemesiyle ortaya çıkmış bir akımdır. Okulun düşünürlerinden Ole Wæver (1995: 46-87), 1995 yılında ilk defa 'güvenlik(siz)leştirme' kavramını kullanarak, güvenliğin söylemle inşa edilen bir kavram olduğunu iddia etmiş ve aradan geçen üç yılın ardından, 1998 yılında basılan *Security: A New Framework for Analysis* adlı kitapla Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde (Buzan vd., 1998) güvenliği geleneksel (dar) tanımının dışında tartışmaya açmışlardır.

Ana akım yaklaşımların aksine, bu anlayışta güvenlik olumsuz bir anlam taşımaktadır. Yani klasik güvenlik anlayışında iddia edildiği gibi güvenlik arttırıldıkça, topluma fayda sağlayan bir unsur değildir. Okul, “bir şeyi güvenlik konusu yapan nedir?” ana sorusu etrafında güvenlikleştirme sürecinin ne olduğunu irdelemektedir. Bunu yaparken ele alınan konunun gerçekten bir güvenlik sorunu olup olmadığı sorgulanmaz. Okula göre, güvenlikleştirme ile gerçek güvenlik sorunlarının konuşulması engellenir. Bu yüzden güvenliğin olumlu ve toplum için gerekli olduğu anlayışından uzaklaşılması gerekmektedir (Buzan vd., 1998: 23). Güvenliği tehditlerden uzak olma durumu olarak gören Buzan (1998: 21), güvenliğin hayattaki varlığı sürdürmekle ilgili olduğunu söyler. Güvenlik, “özel bir politika türüdür yani siyasidir” (Buzan vd., 1998: 5). Buna paralel olarak güvenliğe dair alınan karar da politik bir karardır (Buzan vd., 1998: 29). Ancak şunu da belirtmek gerekir ki karar, tek bir güvenlikleştirici tarafından verilse dahi, sürecin başarısında hedef kitle başta olmak üzere diğer unsurlar da belirleyicidir. Bundan ötürü süreç, öznel arası bir inşa dönemi olarak kabul edilir (Buzan vd., 1998: 31) ve normatiftir (Brauch, 2008: 5). Bu inşa döneminde sözcüklerin -taşıdıkları anlamların ötesinde- farklı işlevleri devreye girer. Kelimelerin, klasik dil felsefesinde tanımlanan içinde bulunduğumuz yaşamı doğrulama ya da yanlışlama işlevinin (Baykent, 2017: 503) ötesinde başkalarını etkileme işlevi de mevcuttur. Söz, birini -hedef kitleyi- etkileme gücü taşıdığı anda bir nevi eylemleşir ve söz-edim halini alır. Söz-edimci dil anlayışındaki “Bir şey söylemek bir şey yapmaktır” (Austin, 1962: 12) ifadesinin güvenlikleştirme süreçlerindeki karşılığı, güvenlikleştirici aktörlerin tehdit söylemleri inşa ederek ‘bir şeyler’ yaptıklarıdır. Bu kurgu sürecinde hedef kitleleri ikna için kurulan söylemlerin kabul görebilmesi için çeşitli koşullar¹ da gereklidir (Austin, 1962: 14-15). Siyasi erke sahip olanlarca oluşturulan tehdit söylemleri gerekli koşulları taşımıyorlarsa hedef kitle tarafından bu inşanın idrak edilmesiyle söz-edim başarısızlığı (*speech act failure*) oluşur (Waeever, 1995: 45).

Güvenlikleştirmeyi Buzan (2008: 108) “bir şeyin, değerli olduğu kabul edilen bir öznenin varlığına yönelik bir tehdit olarak kurgulanması ve bu kurgulamanın buna mukabil alınan istisnai tedbirleri desteklemek için kullanılması” olarak tanımlar. Kısacası güvenlikleştirme herhangi bir varlığa karşı varoluşsal bir tehdidin inşası ve buna karşılık olarak olağanüstü tedbirlerin alınma sürecidir. Bahsedilen süreç üç aşamalıdır. Birinci aşamada belli bir konu, bir ‘referans nesnesi’ne dair varoluşsal bir tehdit olarak tanımlanır. İnşacı bir yaklaşımı benimseyen teorisyenler, söylemle kurulan tehditler üzerinden bir güvenlik açığı oluşturulduğunu iddia ederler. Bu aşamada ‘güvenlikleştirici aktör’, ‘işlevsel aktörler’ ve ‘kolaylaştırıcı koşullar’ referans nesnesinin “tehdit altında” görünmesine aracılık ederler (Buzan vd., 1998: 25). Hedef kitlenin o konuyu

politika dışı bir unsur olarak algılamasıyla konu güvenlikleştirilmiş olur. Kısacası güvenlikleştirme, sorun olarak gördüğü unsuru, politika üstü bir mesele olarak görür ve konu politika alanında tartışılmak yerine genellikle devlet söylemiyle bir güvenlik çatısı altına alınır. Yani konu, önce siyasetin içine doğru itilir; ardından söylemler üzerinden güvenlikleştirilir ve güvenlik dışına çıkarılarak normalleştirilebilir (Buzan vd., 1998: 23). Güvenlikleştirme, kimi zaman aşırı güvenlikleştirmeye (*oversecuritization*) dönüşürse, insan hakları ihlallerine kadar uzanan sorunlar ortaya çıkabilir. Normalleştirme süreci ise, güvenlik dışılaştırma (*desecuritization*) kavramı ile açıklanır (Waever, 1995: 10). Buzan (2008: 107) güvenlik dışılaştırmayı, daha önce tehdit olduğu kabul edilen bir şeyin artık tehdit olarak inşa edilmemesi olarak tanımlar.

Güvenlikleştirme süreçleri, çeşitli analiz unsurları aracılığıyla irdelenir. Bu unsurlar tehdit söylemi (söylem), hedef kitle, aciliyet vurgusu ve olağanüstü tedbirlerin alınmasıdır. Ek olarak, sürece dâhil unsurlar olan başvuru/referans nesnesi, güvenlikleştirici aktör, işlevsel aktörler ve kolaylaştırıcı aktörler de güvenlikleştirme sürecinin oluşumunda yer alırlar.

Bu makalede analizler ağırlıkla tehdit söylemi ve güvenlikleştirici aktör üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada tehdit söylemi üzerinde ağırlıkla durulmasının sebebi, güvenlikleştirme teorisini diğer güvenlik teorilerinden farklı kılan şeyin, güvenliğin söylem/söz-edim (*speech act*) ile inşa edildiği iddiasından kaynaklanmaktadır (Buzan vd., 1998: 26-31). Bu sebeple sözcükler ve kavramlar bu teoride oldukça önemlidir. Bu yaklaşıma göre, sözcükler ve kavramlar hiçbir zaman nesnel anlam taşıyamazlar, çünkü onları kullanan insanlar tarafından içeriklerine farklı anlamlar yüklenmektedir (Buzan vd., 1998: 25). Tehdit söyleminin yanı sıra süreçte etkin rol oynayan başat unsurlardan güvenlikleştirici aktör de analiz unsurları arasında öne çıkmaktadır. Güvenlikleştirici aktör, bir konuyu referans nesnesini tehdit ettiği için güvenlik sorunu olarak sunan öğelerden oluşup bu anlamda, devlet, hükümet, siyasi ve askeri elitler, bürokratlar, hükümetler, lobi, ordu, baskı grupları, ilkeler ya da sistemler olarak karşımıza çıkabilir (Buzan vd., 1998: 40).

Güvenlikleştirme ve Askeri İlişkiler

Güvenlikleştirme teorisinin ortaya çıktığı yer olan Kopenhag Okulu, kuruluşunun ilk yıllarında öncelikle Avrupa'nın güvenliğine odaklanan çalışmalar yürütmüş bir gruptur. Bunu yaparken de geleneksel askeri güvenliğin dışında bir tartışmayı başlatarak yeni bir güvenlik anlayışı içerisinde hareket etmiştir. Ancak askeri ilişkilerin önemi yadsınmamış; askeri ilişkiler, güvenlikleştirmenin en yüksek oranda kurumsallaştığı yani en kolay güvenlikleştirilen alanlardan biri olmuştur (Buzan vd., 1998: 49).

Barry Buzan, 2008 yılında askeri güvenliğin gündeminin değiştiğini belirtir. Ona göre güvenlikleştirme modelleri de bir dönüşüm geçirmektedir. Tarihe gönderme yaparak, Soğuk Savaş dönemi boyunca Komünizmin güvenlikleştirilişini başarılı bir örnek olarak gösterir (Buzan, 2008: 108). ABD'nin Irak işgali girişimi ise tam başarıya ulaşamamış sınırlı bir güvenlikleştirmedir (Buzan, 2008: 108). Zira Amerikan kamuoyundan önce destek gören siyasi erk, Irak'ta nükleer silahların varlığının resmi olarak ispatlanamamasıyla tehdidin varlığını reddetmiştir. Analizler gerçekleştirilirken her ne kadar söylemler büyük önem taşısa da incelenen dönem içinde ülkelerin sahip olduğu askeri kapasite ve yetenekler de dikkate alınmalıdır. Ayrıca askeri sektörün diğer sektörlerden özellikle de siyasi ve ekonomik sektörden etkilendiği de unutulmamalıdır.

ABD Başkanı G.W. Bush Döneminde Güvenlikleştirme Üzerinden ABD-Suudi Arabistan İlişkileri (2001-2009)

11 Eylül saldırıları ABD'nin Suudi Arabistan ilişkileri açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Suudi Arabistan ile ilişkiler o güne kadar hiç olmadığı kadar ABD içinde eleştiriler ile karşı karşıya kalmıştır. Terör eylemlerini gerçekleştiren El-Kaide lideri Üsâme bin Ladin'in yanı sıra 19 saldırgandan 15'i Suudi Arabistan vatandaşıdır. ABD Kongresi bünyesinde 11 Eylül terör saldırısına ilişkin oluşturulan soruşturma komisyonunun üzerinde durduğu konulardan biri, Suudi devletinin ya da üst düzey yetkililerin El-Kaide'ye mali destek verip vermediğidir. Bu dönemde bağlantının tespit edildiği yönündeki iddialar karşısında, Bush yönetimi rapora "ulusal güvenlik" sebebiyle gizlilik getirmiştir. Ancak 2016 senesinde bir televizyon programına katılan dönemin komite başkanı Bob Graham El-Kaide'nin yardım olmadan böyle bir eylemi gerçekleştiremeyeceğini ve teröristlerin Suudi vakıflarından, zengin Suudilerden ve Suudi hükümetinin tepesindeki isimlerden destek aldığı kanaatinde olduğunu açıklamıştır (Thomas, 2016). Nitekim soruşturmadaki gizlilik kararına rağmen bu dönemde Amerikan kamuoyunun en çok tartıştığı konulardan biri bu bağlantı ve Suudi Arabistan ile sürdürülen askeri ilişkilerin dayanağıdır. Washington'ın müttefiki Riyad ile inişli çıkışlı ilişkilerinin gölgesinde bu dönemde güvenlikleştirme süreci son derece karmaşık ve zorlu bir seyir izlemiştir.

Bush yönetimi 11 Eylül terör saldırıları ile yaşadığı ani şokun hemen sonrasında teröre karşı savaş ilan etmiştir. Beyaz Saray tarafından hızla planlanan başarılı açıklamalarla, tüm dünya Birleşik Devletler'e destek verenler ve vermeyenler olarak iki kutba bölünürken, bu ötekileştirme içinde Washington'ın yanında yer almayanlar teröristlerle aynı tarafta kabul edilmiştir (Bowden, 2002: 30). Saldırıları sonrası Afganistan işgaline uluslararası kamuoyunun desteğinin sağlandığı süreç tam bir güvenlikleştirme örneğidir. Bush, saldırılardan birkaç

gün sonra yaptığı konuşmada tehdidi küreselleştirmiş ve Afganistan yönetimini tehdit içine katarak hedef göstermiştir (*The Guardian*, 20/09/2001):

...sadece kendi halkını bastırmakla kalmıyor, teröristlere sponsorluk ve barınak sağlayarak her yerde insanları tehdit ediyor... Fakat yaşam tarzımıza karşı bir tehdit olan terörizmi yenmenin tek yolu onu durdurmak, ortadan kaldırmak ve büyüdüğü yerde [Afganistan'da] yok etmektir... Medeni dünya Amerika'nın yanında toplanıyor. Bu terörün cezasız kalması durumunda kendi şehirlerinin, kendi vatandaşlarının bir sonraki hedef olabileceğini anlıyorlar.

Bush yönetimince benimsenen makro güvenlikleştirme söylemi ile ABD çıkarları evrensel değerlermiş gibi sunulmuştur (Buzan, 2008: 119). Saldırının meydana getirdiği ani panik hem Amerikalıların hem de uluslararası kamuoyunun bu evrensel olduğu iddia edilen ilkeleri/söylemleri desteklemesine sebep olmuştur. Bush yönetiminin bu süreçte kullandığı ikna söylemleri, sonuçları itibarı ile kısa vadede başarılı olarak değerlendirilebilir. Washington, Afganistan'ın işgalinde olduğu gibi normal şartlarda kamuoyuna kabul ettiremeyeceği bir askeri müdahaleye bu sayede destek elde edebilmiştir.

Bush yönetimi Afganistan Savaşı ile ilgili hızla küresel bir destek temin ettiyse de teröre karşı küresel savaş konusunda Amerikan kamuoyunu, uluslararası toplumu ve kongre üyelerini ikna etmekte zorlanmıştır. Nitekim kendisine verilen destek zaman ilerledikçe azalacaktır. Bu ortamda ABD'nin Suudi Arabistan ile ilişkileri çok daha büyük baskı altına girmiştir. Riyad yönetimi üzerindeki şaibeleri hafifletme çabası ile hızla ve tam işbirliği ile ABD'nin Afganistan ile savaşına destek vermiş ve saldırıların hemen ardından El Kaide'ye yardım ettiği söylenen Afganistan'daki Taliban hükümetiyle tüm bağlarını kestiğini açıklamıştır (Burns ve Wren, 2001). Afganistan'da yönetim değişinceye kadar Kabil Büyükelçiliği'ni açmamıştır (*The Irish Times*, 26/09/2001). Ancak Suudi Arabistan'ın bu adımları gerek uluslararası toplumun gerekse Amerikan halkının sempatisini kazanmak için yetersiz kalmıştır. Bu dönemde yapılan kamuoyu yoklamaları Amerikalıların çoğunun saldırıların arkasında El Kaide'nin olduğuna inandığını ve El Kaide ile Suudi Arabistan'ı özdeşleştirdiğini göstermektedir (*World Public Opinion*, 01/09/2003). 11 Eylül saldırıları öncesinde de Amerikalıların genel tavrı sosyo-kültürel sebeplerle Araplara karşı mesafelidir (*Gallup*, 28/09/2001). Saldırıların sonrasında bu önyargı derinleşmiş ve Suudi Arabistan hakkında daha önce olumlu görüşlere sahip olanların sayısı hızlı düşüşe geçmiştir. Daha önce olumlu görüşlere sahip olan %49'luk oran, 11 Eylül saldırılarından sonra %24'e düşmüş; daha önce olumsuz düşüncelere sahip olan %33'lük kesimin oranı ise %58'e yükselmiştir (*Arab American Institute*, 24/12/2001). Aynı araştırmaya göre saldırıların ardından Suudi Arabistan'ı 'çok iyi müttefik' olarak görenler %3,

‘genel olarak iyi bir müttefik’ olarak görenler %19, ‘oldukça iyi müttefik ama sorunlu’ olarak görenler %36, ‘iyi bir müttefik’ olarak görmeyenler ise %31’dir.

ABD basını da Riyad’a yönelik eski ılımlı tavrını bırakmış, Suudi Arabistan ile ilişkilerin yeniden düzenlenmesi gerektiğine dair sorgulamaları haberlerine taşımıştır (Gause, 2003: 7). 11 Eylül saldırılarının ardından hazırlanan *Fahrenheit 9/11* adlı belgesel ilişkilerin sorgulamasında kritik rol oynayan yapımların en önemlilerinden biridir. Yapımcı Michael Moore (2004) belgeselinde, Washington yönetiminin o ana kadar kullandığı gerekçeleri sorgulamakta ve Bush yönetiminin iddiasının aksine, iki ülke arasındaki askeri ilişkilerin güvenliğe değil, güvensizliğe sebep olduğu iddiasında bulunmaktadır. Moore özellikle, ABD ile Suudi Arabistan arasındaki silah anlaşmalarını sorgulamakta ve eleştirmektedir (Moore, 2004: 19.dk. 45.sn.). Belgesel, kazandığı popülarite ve geniş kitleler tarafından izlenmesi göz önüne alındığında bu dönem için ‘söylem yıkıcı unsurlar’ arasında sayılabilir. Bu anlamda Amerikalı ünlü programcı Larry King’in Suudi Arabistan’ın ABD Büyükelçisi Prens Bandar’ı davet ettiği program da önem arz etmektedir (Moore, 2004: 21.dk. 42.sn.). Program sırasında Prens Bandar, “İnsanların yükselen öfkesini Kral [Abdullah] anlıyor, bu yüzden FBI ile işbirliği yaparak onları [Suudi kökenli olup ABD’de ikamet eden şüphelileri] gönderdik” açıklamasını yapmıştır (Moore, 2004: 21.dk. 42.sn. - 22.dk. 05.sn.). Olası saldırganların yurtdışına üstelik FBI işbirliği ile gönderildiğinin açıklanması, Amerikan kamuoyunda tepkiye sebep olacaktır. ABD yönetiminin Riyad yönetimi ile işbirliği özellikle Bush ailesinin Suudi yönetimi ve petrol şirketleriyle olan yakın ilişkisi en çok eleştirilen konulardır (Moore, 2004: 22.dk. 10.sn. - 23.dk. 00 sn.). Bu sorgulamalar, ABD toplumunu o güne kadar ikna eden Suudi Arabistan ile müttefiklik çerçevesinde sunulan gerekçeleri zayıflatmıştır.

Bush yönetimi 11 Eylül saldırıları sonrasında izlediği politikalara karşı ilk dönemde elde ettiği güçlü kamuoyu desteğini bu süreç içinde kaybetmiştir. Öyle ki saldırılar sonrası alınan ve başlarda meşru görülen olağanüstü tedbirler de sorgulanacaktır (Abramson, 2005). Gerek Amerikalılar gerekse uluslararası toplum daha fazla güvenliğin gerekli olduğu iddiasına olan inançlarını yitirmiş olması, Washington’ın ‘daha fazla güvenlik için Suudi Arabistan ile işbirliği’ söylemlerinin ikna ediciliğini kaybetmesine yol açmıştır (*Time*, 08/09/2003).

Terör tehdidine karşı işbirliği yapılması “zorunlu” olunan Suudi Arabistan söylemini Amerikan toplumunun kabul etmeyişi, Bush yönetimi için acilen çözülmesi gereken bir sorun haline almıştır. Washington, Amerikan kamuoyunu teröre karşı mücadelede ikna edebilmişken, teröristlerin kimler olduğu konusunda aynı başarıyı gösterememiştir. Washington için terör, Riyad yönetimiyle hiçbir zaman eş anlamlı olmamış, Başkan Bush ve ekibi

söylemlerinde Riyad yönetimini tehdit olarak kullanmamışlardır.² Başkan Bush, Suudi Arabistan'a karşı kamuoyunda oluşmuş tepkileri El Kaide'nin 'ortak tehdit' olduğu söylemi ile başarılı bir şekilde yumuşatmıştır. El Kaide'yi eleştirdiği açıklamalarında, bu teröristlerin aynı zamanda "Suudi Arabistan'daki, Mısır'daki, Ürdün'deki rejimleri devirmek [için çabaladıklarını]" söylemiştir (Çongar, 2001). Üstelik "terör örgütü sadece Batı toplumlarını değil, İslam coğrafyasını da tehdit etmektedir". Tehdidin Suudi Arabistan'ın da dâhil olduğu doğu toplumlarına doğru genişletilmesi, güvenlikleştirme sürecinde ivmeyi Bush yönetiminin lehine çevirmiştir. Zaten, "El Kaide ve ideolojisinin medeniyete yönelik bir tehdit oluşturduğu" İslam coğrafyasında da sıkça kullanılan bir söylemdir (Buzan, 2008: 120). Bush yönetimi söylemlerinde El Kaide ile Suudi Arabistan'ı ayrı sınıflara koyarak tüm müttefik İslam ülkelerine yaptığı gibi bu ülkeyi de güvenlikdışlaştırır (Buzan, 2008: 120). Böylelikle kamuoyunun tehdit algısından Suudi Arabistan ayrıştırılarak algı doğrudan El-Kaide ve benzeri örgütlere yöneltilmiştir. El Kaide'yi zora sokan bu durum, 11 Eylül'ün makro güvenlikleştirme söyleminin bir süre daha (Irak işgaline kadar) başarılı sürmesini sağlamıştır.

Bununla birlikte bu dönemde Amerikan toplumunda tehdit algısının görülmedik şekilde bölünmüş olduğunu belirtmek gerekir. Öyle ki toplumun bir kısmı bizzat Bush ve ailesini tehdit olarak görürken, üzerinde güvenlikleştirmenin başarılı olduğu diğer kısım Bush yönetimince sunulan tehditlere inanarak Beyaz Saray'ın politikalarına destek vermiştir.³ Bush yönetimi, bunun üzerine güvenlikleştirme politikalarının işe yaramadığı kesim üzerinde baskıyı artmıştır (Moore, 2004: 58.dk.10.sn. - 59.dk. 31.sn.). Buzan'ın teorisinin de öngördüğü gibi bu şartlar altında güvenlikleştirici aktör, hedef kitle üzerinde antidemokratik tedbirlere yönelmiştir. Nitekim çıkarılan Vatanseverlik Yasası ile birlikte 11 Eylül sonrasında devletin sivil topluma karşı şiddeti sert önlemlerde kendini göstermiştir (*The USA Patriot Act: Preserving Life and Liberty*, 25/10/2001). Çöken ikna sistemi, insan haklarına aykırı eylemlere zemin sağlayan bir sürece dönüşmüş ve "sıradan Amerikalıların terörist gibi evleri basılmıştır." Bu süreçte ABD'deki bazı sivil toplum kuruluşlarının üyeleri FBI tarafından sorgulanmaya başlanmış ve ülkeye birer tehdit olarak gösterilmişlerdir (Moore, 2004: 01 saat, 01.dk., 4.sn.).

Kamuoyunu ikna konusunda zorlanan ve bizzat hedef haline gelen Bush yönetimi bu süreçte sadece baskıya değil yasa dışı önleyici tedbirlere de başvurmuştur. Bu önlemler kapsamında 11 Eylül'e dair soruşturma hemen başlatılmamış; Bush Kongre'de kendi soruşturmasını engellemek istemiş ve Kongre'yi durduramayınca bağımsız bir 11 Eylül Komisyonu kurulmasını engellemeye çalışmıştır (Brush, 2002). Bu çabalara karşın Aralık 2001'de Senato soruşturma için partiler üstü bağımsız bir komisyonun kurulması yönünde karar almıştır. 14

Şubat 2002’de çalışmalarına başlayan komite 11 Kasım 2002’de soruşturma raporunu tamamlamıştır.⁴ Bush yönetimi, raporun 28 sayfasını ulusal güvenlik gerekçesi ile sansürleyecektir (Moore, 2004: 37. dak 17.sn. ve devamı). Raporun sansürlenmiş bölümlerinde saldırılarda Amerikan yönetiminin istihbarat ve önlem zaafının yanı sıra Suudi Arabistan bağlantısından bahsettiğine yönelik iddiaların basına sızması Bush yönetimini zor durumda bırakmıştır. Ayrıca Bush yönetimi komisyona yeterli bilgi vermemekle ya da geç bilgi vermekle suçlanmıştır (Moore, 2004: 37.dk. 30.sn. ve devamı). Raporun gizliliğinin kaldırılması yönündeki baskılar sadece Amerikan kamuoyundan gelmemiş; Suudi Arabistan da bu iddiaları reddederek bulguların açıklanmasını istemiştir (Risen ve Johnston, 2003). Bush yönetimi ilişkileri daha da sarsacak bu teklifi kabul etmemiş, Suudi Arabistan ise teklifine rağmen üzerindeki şaibenin daha da artmasını engelleyememiştir.

Suudi Arabistan-ABD ilişkilerinde ortaya çıkan bu sarsıntı ABD’nin o güne kadar sağladığı güvenlik şemsiyesi konusunda Riyad yönetimini de tedirgin etmiştir. Suudi Arabistan’da silahlanma eğilimi artmakla birlikte en büyük silah sağlayıcısının ABD olması Riyad yönetimi için sorun olacaktır. Amerikan iç politikasında yaşanan tartışmalar sebebiyle, iki ülke arasında 2001-2005 yılları arasında hiçbir silah anlaşması yapılamamıştır (Pirinççi, 2011: 65). Bu baskı altında Suudi Arabistan’ın askeri harcamalarının GSYH’a oranına bakıldığında, 2001’de %11,41 iken, 2009’da %9,61’ye gerilediği görülmektedir (*Worldbank*, 2016).

ABD ve Suudi Arabistan arasındaki askeri ilişkilerde, 2003 yılındaki Irak işgali bir kırılma noktası olmuştur. 11 Eylül saldırılarının sağladığı kolaylaştırıcı unsurun etkisi azalmıştır. Buna karşın Bush yönetimi müdahalenin zeminini, Irak’ta kitle imha silahları bulunduğu, Bağdat yönetiminin terör örgütlerine destek verdiği şeklinde tehdit söylemleri üzerine inşa etmiştir (Jaechun ve Hundt, 2011:243). Tehdidi küreselleştirme çabasında olan ABD yönetimi Irak’ın aleyhindeki kampanyasını yoğunlaştırmıştır. Destek arayışı ile Bağdat rejiminin BM Güvenlik Konseyi kararları tarafından belirlenen yükümlülükleri ihlal ettiği ve uluslararası düzene karşı bir tehdit olduğu söylemini kullanmıştır (Scott ve Ambler, 2007: 76). Başkan Yardımcısı Dick Cheney’nin 26 Ağustos 2002’deki “Saddam Hüseyin’in kitle imha silahlarına sahip olduğuna dair hiçbir şüphe yok. Şüphesiz bu silahları bize, dostlarımıza ve müttefiklerimize karşı kullanmak için biriktiriyor” açıklaması Bush döneminin inşa ettiği tehdit söylemini özetler niteliktedir (Scott ve Ambler, 2007: 75). Bundan sonraki süreçte Bush yönetimi, güvenlikleştirici söylemlerini BM çatısı altına taşıyarak hem Amerikan kamuoyunu hem de BM üyesi ülkeleri Irak’a silahlı müdahale yapılması konusunda ikna

etmeye çalışmıştır. Irak'a karşı daha katı önlemler alınmasını isteyen ABD Başkanı Bush, BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, gerekirse ABD'nin tek taraflı olarak eyleme geçeceğini ilan etmiştir (Bush, Birleşmiş Milletler Konuşması, 12 Eylül 2002). Konuşmasında "Irak rejiminin devam etmesi, Birleşmiş Milletler yönetimi ve barış için bir tehdittir" ifadeleri ile tehdidi küreselliği üzerinde duracaktır. Ancak bu söylem kabul görmeyecek Fransa ve Rusya'dan veto sinyali gelmesi üzerine sunulan teklif geri çekilecektir (Melkote, 2009: 550).

Irak işgali, güvenlikleştirme sürecinde kendine has farklı bir dönemi başlatmıştır. O ana kadar işlevsel aktör olarak teröre karşı savaşta Washington'a yardımcı politikalar izleyen Suudi Arabistan, Irak'ın işgali söz konusu olduğunda Beyaz Saray'ın ikna etmek zorunda kalacağı müttefikleri arasında yer alacaktır. Irak işgali, Amerikan kamuoyu ve uluslararası toplumun tamamen ikna edilememesi sebebiyle Washington için 'sınırlı başarılı' (Buzan, 2008: 108) güvenlikleştirme örnekleri arasında yer almaktadır. Bush yönetimi, Irak'ın işgalini Amerikan ve uluslararası kamuoyunun gözündeki meşrulaştırmak için Bağdat yönetimini ve nükleer silahları tehdit olarak sunmuştur. Daha önce Körfez Savaşı sırasında Saddam Hüseyin'e yönelik tehdit söyleminin başarılı olmasının da bu söylemi destekleyici bir etkisi vardır. Ancak Irak işgali, Buzan'ın (2008: 121) ifadesiyle ABD'nin "El Kaide'nin temsil ettiği küresel terörizm sorununa karşı, destansal ölçüde bir taktik ve strateji hatasını temsil etmektedir." Bu stratejik hata, Suudi Arabistan ile olan askeri müttefiklik ilişkisine de yansımış, kısa bir dönem Riyad ile ilişkilerde de askeri işbirliğine gölge düşürmüştür. Riyad, ABD'nin kurduğu tehdit söylemine karşılık Saddam rejimi sonrası oluşacak olası boşluğun getireceği tehditleri kendi güvenliği için daha büyük bir tehlike olarak algılamıştır (Fuller, 2003: 12). İşgalin ardından kurulacak yeni düzende yönetimin Şii nüfusun eline geçme olasılığı ve İran'la kuracağı yakınlık özellikle tedirginlik kaynağı olmuştur. Suudi Arabistan'ın bu endişesi ABD'nin tehdit söylemini zayıflatacak ve Riyad yönetimi beklenen işbirliğini sağlamayacaktır. Dahası, Suudi Arabistan ABD'nin kendi topraklarındaki üslerini kullanımına da kısıtlamalar getirecek ve Eylül 2003'te ABD'nin tüm askeri birlikleri Suudi Arabistan'ı terk edecektir (*BBC Türkçe*, 06/02/2013). 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin spesifik çıkarlarına dayanan güvenlikleştirme, "ABD'yi teröre karşı savaşta diğer müttefiklerinin birçoğundan ayırmış ve böylece teröre karşı savaş güvenliklestirmesi üzerindeki görüş birliğini zayıflatmıştır" (Buzan, 2008: 121).

Irak işgali sonrasında ülkenin yeniden yapılandırılmasında başarısız olan ABD yönetimi, etnik ve dini çatışmaların önüne geçememiştir. Bu kaos ortamında Tahran'ın Irak'ta nüfusun çoğunluğunu oluşturan Şiiler üzerinde etkisinin artması ile birlikte İran'ın Ortadoğu'daki nüfuz alanı beklenmedik şekilde genişlemiştir

(Özpek, 2012: 197). Bu yeni “tehdit” savaşın başında yolları ayrılan Washington ve Riyad yönetimlerini yeniden bir araya getirecektir. Bush yönetiminin Riyad’ın güvenlik endişelerini gidermek ve Krallıkla ticari çıkarlarından ödün vermek istememesi nedeniyle iki ülke arasında imzalanan askeri anlaşmaların sayısı artacaktır (Pirinççi, 2011). Bu çerçevede 2002-2007 yılları arasında ‘Suudi Personeline Verilen ABD Askeri Eğitimi Programı’ kapsamında Suudi Arabistan’a yüksek maliyetli yardımlar gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1.ABD Tarafından Eğitilen Suudi Askeri Öğrenci Sayısı ve Maliyeti⁵

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eğitilen Suudi Öğrenci Sayısı	1,110	1,664	596	416	524	849
Yardım (Milyon Dolar)	\$57.4	\$20.2	\$21.1	\$11.2	\$8.9	\$39.2

Washington Riyad yönetimiyle askeri ilişkilerin eski rayına sokulması konusunda Amerikan halkını ikna etmek için 11 Eylül öncesi kullandığı tehdit söylemlerine geri dönecektir. 11 Eylül saldırılarına duyulan öfkenin sıcaklığının geçmesi ile birlikte, kamuoyunda Riyad’ın El Kaide ile eş tutulması gündemden düşmüştür. Bu durum, 1979 İran İslam Devrimi’nden itibaren kullanılan İran tehdidi söyleminin canlandırılmasına ve tekrar Amerikan halkı üzerinde etki kazanmasına imkân vermiştir (*Gallup*, 30/11/2004). Bush yönetiminin söylemlerinde saldırgan bir İran imajı hâkimdir (*BBC News*, 31/01/2002). İran nükleer çalışmalarının bütün Ortadoğu güvenliğini tehdit ettiği söylemi sıkça kullanılmıştır. Bu dönemde İran’ın nükleer tehditle birlikte anılarak Tahran yönetiminin marjinalleştirilmesi sonucu, Suudi Arabistan’la ilişkiler kısmen normalleşmiştir.

Bush yönetimi giderek tırmandırdığı İran tehdidiyle, Suudi Arabistan’a 2005-2009 yılları arasında 16,7 milyar doların üzerinde askeri yardım içerikli satış yapmış; 2005-2008 yılları arasında ise ABD ve Suudi Arabistan arasında 11,2 milyar dolar değerinde askeri anlaşma imzalanmıştır (Blanchard, 2011: 384). Bu dönemde Suudi Arabistan’ın en göze çarpan silah anlaşması ise, ABD yönetiminin 2007 yılında Kongre’ye onay için sunduğu anlaşmadır. Yaklaşık 20 milyar dolarlık anlaşmaya diğer Körfez ülkeleri de dâhil edilmiştir. Anlaşmayı önemli kılansa, anlaşmanın uydu vurabilen füze sistemleri ve zırhlı harp gemileri gibi Suudi Arabistan’ın daha önce sahip olmadığı modern gelişmiş silahların satışını kapsıyor olmasıdır (Pirinççi, 2011: 62).

George W. Bush’un ikinci başkanlık döneminde artan bu yoğun anlaşmalara ve yakınlaşan ilişkilere rağmen, Amerikan kamuoyunda ve Kongresi’nde 11 Eylül

sonrası Suudi Arabistan'a yönelik oluşan tepkiler ve bu tepkiler sebebiyle 2005 senesine kadar askeri taleplerin geri çevrilmesi Riyad yönetimini önlem almaya sevk etmiştir. Bu durumun getirdiği hassasiyet ile birlikte Suudi Arabistan, ABD ile askeri ilişkilerini dengeleme gayreti içine girmiş ve savunma ticaretinde Rusya, Çin ve AB ülkeleriyle ilişkilerini yoğunlaştırmıştır.⁶ Riyad, 11 Eylül öncesinde yalnızca ABD'den silah alırken, sonrasında İngiltere'den de yüklü miktarda silah almaya başlamıştır. Bush'un başkan olduğu 2005-2009 döneminde Suudi Arabistan'ın aldığı silahlarda ABD'nin oranının %40'a düşmesi; İngiltere'nin oranının %42'ye çıkması ilişkilerdeki değişimi göstermesi bakımından çarpıcıdır (Pirinççi, 2011: 68).

Irak işgaline gerekçe olarak sunulan tehditler kabul görmese de Başkan Bush'un 'teröre karşı savaş söylemi' genel olarak başarılı makro güvenlikleştirme örneklerinden sayılmaktadır (Buzan, 2008: 119). Bu süreçte Suudi Arabistan ile askeri ilişkiler daha çok sorgulanır hale gelmesine rağmen, kurulan 'ortak tehdit' söyleminin başarısı sayesinde ilişkilerin devamı mümkün olmuştur. Nitekim 11 Eylül sonrası oluşan siyasal ve sosyal gerilim, sadece 4 yıl için (2001-2005) iki ülke arasındaki silah ticaretini durdurabilmiştir. Kaldı ki bu dönemde silah anlaşmalarının kesintiye uğramasındaki bir başka sebep, Bush yönetiminin iç politikada yaşadığı skandallardır. Nitekim silah satışlarındaki 4 yıllık duraklama ortak savunma politikalarına ve askeri ilişkilerin diğer alanlarına yansımamıştır. ABD tarafından Suudi Arabistan'daki askeri öğrencilerin eğitimlerinin sürdürülmesi devam eden işbirliği örneklerinden biridir. Başka bir örnek, 2003 Irak işgalini takiben Riyad yönetimi ABD askerlerini ülkeden çıkarma kararı almış olmasına rağmen, yaklaşık 220 Amerikalı askeri danışman Suudi Arabistan'da kalmayı sürdürmüş olmasıdır.⁷ Teröre karşı mücadele kapsamında Ağustos 2003'te terörün finansmanını takip için iki ülke arasında yeni bir anlaşma daha imzalanmıştır.⁸ Böyle karmaşık ve zorlayıcı bir süreçte askeri ilişkilerin sürdürülmesi dönemin koşulları göz önüne alındığında siyasi erk açısından güvenlikleştirmenin kısmi başarılı olduğunu göstermektedir.

ABD Başkanı Barack Obama Döneminde Güvenlikleştirme Üzerinden ABD-Suudi Arabistan İlişkileri (2009-2017)

2009 senesinde ABD'de yapılan başkanlık seçimlerini Demokrat Parti'nin adayı Barack Obama kazanmıştır. Kampanyasını 'umut' ve 'değişim' sloganları üzerine kuran Obama'nın dış politikada hedefi, Bush yönetiminin politikaları ile yıpranan Amerikan imajını tamir etmektir (Güneş, 2017: 1679). Bu, ABD'nin askeri gücüne mümkün mertebe başvurmaması, başvurduğunda bunun görünür olmaması, yumuşak güce dayanırken bölgesel işbirlikleri ile Ortadoğu politikasını yürütmesi hedeflerini doğurmuştur (Yalçın, 2005). Bu hedefler,

Obama dış politikasında 'Arkadan Liderlik' (*Leading from behind*) terimi ile kavramsallaştırılacaktır (Krieg, 2016: 106).

Obama yönetiminin yaklaşımı uluslararası arenada ABD'ye duyulan tepkiyi yumuşatsa da Suudi Arabistan ile sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Özellikle bölgesel ittifakını genişletme ve yeni müttefik arayışları sebebiyle Riyad yönetimiyle sık sık zıt pozisyonlara düşmüştür. Buna karşın Obama'nın bölgesel işbirliklerine dayanan dış politikasında, geleneksel bir müttefik olarak Suudi Arabistan'ın ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır. Nitekim iki ülkenin Ortadoğu'daki ortaklığı bu çekişmelerden fazla etkilenmemiş ve Obama döneminde Suudi Arabistan ile askeri işbirliği Bush döneminin de ötesine geçecek şekilde artmıştır. Ancak iki ülke arasındaki ilişkileri yürütmek Obama yönetimi için zorlu bir sınav olmuştur. Sadece 11 Eylül sonrasında Suudi Arabistan'a karşı artan şüphelerden dolayı değil, Obama'nın gerek iç siyasette gerekse dış politikada kendine liberal değerler üzerinden biçtiği rol sebebiyle de Amerikan kamuoyunu ikna etme çabası hassas bir hal almıştır.

Obama yönetiminin bölgesel işbirlikleri üzerinden ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarlarını koruma ve askeri müdahalelerde ABD'yi arka planda tutma yaklaşımı (Goldberg, 2016: 106), önce bölgedeki müttefiklerin güveninin kazanılmasını sonra askerî açıdan güçlendirilmelerini gerektirmiştir. Bu ülkelerin başında ise Suudi Arabistan gelmektedir. Suudi yönetiminden artan şekilde gelen silahlanma talebi Obama'nın politikası ile uyum gösterecektir. Riyad, 2003 Irak Savaşı sonrası doğan istikrarsızlık ortamı içinde askeri yatırımlarını artırmayı benimsemiştir. Özellikle Obama yönetiminin İran'a ılımlı yaklaşımının Suudi Arabistan'ı bölgesel tehditler konusunda tedirgin etmesi sebebiyle bu dönemde silahlanma konusuna ayrılan bütçe daha önce görülmedik seviyelere çıkmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Suudi Arabistan'ın silahlanma oranı %11,41 olarak kalmıştır. Bush'un başkanlık koltuğunda oturduğu 2008 yılında, Suudi Arabistan'ın gayrisafi yurtiçi hâsılasında askeri harcamalarının oranı %7,35 iken, Obama'nın ilk yılı olan 2009'da artarak %9,61'e çıkacaktır (*Worldbank*, 2016). Bu rakam Arap isyanları sonrasında daha büyük bir hızla yükselmiştir. 2010 yılında Obama yönetimi tarafından Kongre'den Suudi Arabistan'a 'Sınır Ötesi Yardım' adı altında 400 bin dolar ve 'Uluslararası Askeri Eğitim ve Öğretim' finansmanı olarak da 65 bin dolarlık harcama için onay talep edilmiştir (Blanchard, 2011:364). Ayrıca Suudi Arabistan'a 60 milyar dolar değerinde gelişmiş savaş uçağı, helikopter ve ilgili silah sistemleri satışı ile ilgili plan kamuoyuna duyurulmuştur (VOA, 19/10/2010). Bu anlaşma Amerikan tarihindeki en büyük silah satış anlaşması olarak kayıtlara geçmiştir (Gerald, 2011). Savunma Bakanı Robert M. Gates ve Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Kongreye mektup yazarak gerekçeyi, "Suudi Arabistan ile 60 yıldır süren güvenlik ilişkisi, [ABD'nin] bölgedeki öncelikli

güvenlik ayağıdır” olarak açıklamışlardır (Mosk, 2010). Anlaşma dâhilinde satılacak helikopterlerin “Suudi Arabistan’ın terörle mücadele yeteneklerini [güçlendireceği]” belirtilirken, yardımlar İran’ın ve bölgedeki terör odaklarının potansiyel tehditlerine karşı korunma hedefi ile gerekçelendirilmişlerdir (VOA, 19/10/2010). Senatörlerden gelen muhalif görüşlere (Paul, 2010) rağmen plan yürürlüğe konulmuştur. Planın bir bölümü olan 30 milyar dolarlık silah anlaşması sonrasında yapılan açıklamada “Körfez bölgesine güçlü bir [olumlu] mesaj” verildiği belirtilmektedir (*The Express Tribune*, 30/12/2011).

ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinde askeri ortaklığı ileri seviyeye taşıyan asıl gelişme Suriye’deki isyanın bir iç savaşa dönüşmesi ve iç savaşla bağlantılı olarak ortaya çıkan tehditler olmuştur. Bu tehditlerin başında ABD’nin Ortadoğu’daki hâkimiyetinin Rusya ve İran lehine zayıflaması vardır. Ancak Obama yönetimi tehdit söylemini daha makro düzeyde inşa etmiş; insan hakları, kimyasal silah tehdidi ve Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) üzerinden radikal hareketler üzerinde durmuştur. ABD’yi Suriye’deki savaş sürecine yoğun şekilde dâhil eden gelişmeler 2013 yılında yaşanmıştır. Bu yıl içinde Suriye’deki savaş tam anlamıyla bir vekâlet savaşına dönerken, İŞİD’in doğuşu ve ABD’nin bir müdahale seçeneğinden uzak durması Suudi Arabistan ile ilişkileri yakınlaştırmıştır.

20 Ağustos 2013’te Şam’ın Doğu ve Batı Guta bölgelerine gerçekleştirilen kimyasal silah saldırısı sonucu 429’u çocuk olmak üzere 1429 kişinin hayatını kaybetmesi tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. Saldırının ardından Beyaz Saray adına 30 Ağustos 2013’te açıklama yapan Dışişleri Bakanı John Kerry, Esad rejiminin kimyasal silah kullandığına dair ellerinde kesin deliller olduğunu kamuoyuna duyurmuştur (*The Guardian*, 30/08/2013). Bu gelişme son derece kritiktir. Çünkü Başkan Obama tam bir sene önce kimyasal silah kullanımının askeri müdahale konusunda fikrini değiştirecek bir ‘kırmızı çizgi’ olduğunu açıklamış ve bunun sadece kendilerini değil İsrail de dâhil bölgedeki müttefiklerini de kaygılandıracağını söylemiştir (*BBC Türkçe*, 21/08/2012). 1 Eylül 2013’te basına konuşan Başkan Obama insanlığa karşı bir saldırı tanımlaması ile yaptığı makro güvenlikleştirilmiş tehdit söylemiyle Suriye’ye karşı askeri müdahale seçeneğini kamuoyunun gündemine getirmiştir (*Milliyet*, 31/08/2013): “Bu saldırı, *insan onuruna*⁹ karşı saldırdır... ABD’nin Suriye’de rejim hedeflerine yönelik askeri eylemde bulunması gerektiğine karar verdim...” Birkaç gün sonra G-20 zirvesine giderken yaptığı açıklamada Obama bir kez daha tehdidin küreselliği üzerinde durmuştur. Dünya nüfusunun %98’ini temsil eden devletlerin hükümetleri tarafından savaş halinde bile kimyasal silahların kullanımının yasaklandığını belirten Obama, bu konuda ‘kırmızı çizgiyi’ kendisinin değil tüm dünyanın çizdiğini söylemiştir (*BBC Türkçe*, 04/09/2013).

ABD tarafından doğrudan yürütülecek bir askeri müdahale seçeneğine başından itibaren aslında çok yakın olmayan Obama yönetimi, 14 Eylül 2013'te Rusya'nın garantörlüğünde bir anlaşmaya varmıştır. Buna göre Suriye kimyasal silahları 2014 ortasına kadar imha etme sözü verirken, Obama yönetimi Kongre'den müdahale tasarısını çekecektir (*BBC Türkçe*, 14/09/2013). Kimyasal silah süreci her ne kadar doğrudan bir askeri müdahaleye neden olmadıysa da Obama yönetiminin müttefikleri güçlendirme seçeneğinin kapısını açmıştır. Ortadoğu'da devam eden çatışmalar, ABD karşıtı yükselen İslami hareketler ve yayılan radikal terör karşısında Obama yönetimi açısından en uygun çözüm bölgedeki müttefiklerin güçlendirilmesidir. 18 Eylül 2013'te Kongre Suriye içindeki muhaliflerin silahlandırılmasına onay verecektir (Hudson, 2014).

Obama yönetiminin muhaliflerin silahlandırılması politikası Suudi Arabistan'ı kritik bir konuma taşımıştır. ABD askeri müdahaleyi görünür kılmadan Esad'ın gitmesini isterken, müttefiki Suudi Arabistan ise müdahale ister görünür olsun, isterse olmasın her koşulda bölgede İran nüfuzunu artıran Esad'ın rejiminin sona ermesini istemektedir (Blanga, 2017, Teitelbaum, 2010). Hem Irak'ta hem de Suriye'de İran'la bölgesel rekabet içinde olan Suudi Arabistan da askeri harcamalarını artırma yönünde isteklidir (*DW Türkçe*, 15/02/2013). Suudi Arabistan'ın silahlanma konusundaki isteği ile ABD'nin bölgede izlediği politika uyusmaktadır. Dünya Bankası verilerine göre Suudi Arabistan'ın GSYİH'ında askeri harcamalarının oranı 2011'de %7,23'e, 2012'de %7,67'ye, 2013'te %8,97'ye ve 2014'te %10,67'ye ulaşmıştır (*Worldbank*, 2016). Bu 2014 yılında Suudi Arabistan'ı dünyanın en fazla savunma harcaması yapan dördüncü ülkesi haline getirmiştir. IHS Yıllık Küresel Ticaret Savunma Raporu'na göre Suudi Arabistan bu harcama ile aynı zamanda dünyanın en büyük savunma ithalatçısı olmuştur. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin 2014 yılında birlikte yaptıkları 8,6 milyar dolarlık savunma sistemleri harcaması bütün Batı Avrupa'nın toplam savunma ihracatından fazladır (Ron P, 2015). Suudi Arabistan 2010-2014 yılları arasında Amerikan menşeli şirketlerden 90 milyar doların üzerinde silah alımı yapmıştır. Riyad yönetimi, 2015 yılında gayri safi yurt içi hâsılasının %13,37'sini de silahlanmaya ayırarak rekora imza atmıştır.

2015 senesinde Riyad'ın savunma harcamaları %5,7 oranında artarak 87,2 milyar dolara ulaşmış ve Suudi Arabistan dünyanın en büyük üçüncü savunma harcaması yapan ülkesi haline gelmiştir (Mustafa, 2016). 2016'da bir miktar düşüş yaşanarak %9,85'e inse de savunma ticaretinde önemini koruyamaya devam etmiştir (*Worldbank*, 2016).

Bu rakamlar ABD-Suudi Arabistan askeri ilişkilerinin ekonomik boyutunu yansıtmaları bakımından da önemlidir. Dünyanın en büyük beş silah ihracatçısından

biri olan ABD aynı zamanda Suudi Arabistan'ın da en büyük silah sağlayıcısı konumundadır (Cordesman, 2015). Suudi Arabistan, 2013'den itibaren başta ABD ve Avrupa olmak üzere üretilen silahların %98'inden fazlasını almaya başlamıştır (SIPRI, 2018). 2014 yılında yükselen bu harcamalar Suudi Arabistan'ı ABD'nin bir numaralı savunma ticareti ortağı haline getirmiştir (Ron P, 2015). Suudi Arabistan 2010-2014 yılları arasında ABD'li firmalardan 90 milyar doların üzerinde silah alımında bulunmuştur (Cordesman ve Peacock, 2015: 15).

Obama Yönetimi, Suudi Arabistan ile bu artan askeri işbirliğini ve yüksek silah satışlarını ABD kamuoyuna açıklarken zorlanmıştır. Kongre süreci de oldukça zorlu geçmiştir. Başkan Obama, Amerikan halkını Suudi Arabistan ile işbirliğine ikna etmek için, özellikle terör örgütlerine karşı mücadelede ortaklık söylemini sıkça kullanır (Time 07/12/2015). Küreselleştirilmiş makro güvenlikleştirme söylemlerinde, 11 Eylül sonrasında Suudi Arabistan toplumu ve tüm Ortadoğu toplumlarıyla siyasal ve sosyal alanda sarsılan ilişkinin yeniden düzenlenmesi amacı da vardır. Teröre karşı mücadele yönteminin değişmesi gerektiğini başkan seçilmeden önce dahi vurgulayan Obama, bunun için ABD'nin liderliğinin çok daha önemli olduğunu ve Suudi Arabistan gibi Ortadoğu'daki tüm müttefik ülkelerle hatta o ana kadar müttefik olmayanlarla bile işbirliğine ihtiyacı olduğunu belirtmiştir (Obama, 2007: 1). Washington Suudi Arabistan'a yapılan silah satışlarına sebep olarak terör örgütleri ile sürdürülecek bu mücadeleyi göstermiştir. Bu örgütlerin başında ise ABD'nin 2011 yılında Irak'tan çekilmesinden sonra tabanı güçlenmeye başlayan ve 2013'te kurulduğunu ilan eden Irak Şam İslam Devleti bulunmaktadır (Şenol vd., 2016: 279). 'İŞİD tehdidi' söylemi genel anlamda Amerikan kamuoyunda kabul görmüştür. Amerikalıların yarısı İŞİD'in ciddi bir tehdit olduğuna inanmakta ve 10 kişiden 6'sı ABD'nin bu tehdidi yıkacağından emin olduklarını belirtmektedir (Diamond, 2014). Ancak terör örgütleri ile mücadeleye verilen destek Suudi Arabistan ile işbirliğine destek anlamına gelmemektedir. İŞİD üyeleri arasında Suudi vatandaşlarının olması Riyad yönetimine karşı tepkilere sebep olurken (Hains, 2016), askeri ilişkiler konusunda da kamuoyunda kafaların karışmasına yol açmıştır. Suudi Arabistan'ın 11 Eylül sonrasında Amerikan toplumundaki olumsuz imajı, zihinlerde terör örgütleri üzerinden Riyad ile kurulan özdeşliğin kuvvetli olması kamuoyunda İŞİD'i bir Suud örgütü gibi görme eğilimini güçlendirmiştir. Nitekim 2015 yılında Suudi yönetimin bir şairi idama mahkûm etme kararı sonrasında, bir sosyal medya kullanıcısı Riyad Krallığı'nı İŞİD'e benzetmiş ve bu yorum sosyal medyada büyük destek toplamıştır (Sims, 2015).

Kamuoyunun İŞİD'le mücadeleye tam destek vermesine rağmen, Suudi Arabistan'la işbirliğine mesafeli durması Beyaz Saray yönetiminin Riyad'ı sık sık 'önemli bir müttefik' olarak yeniden kamuoyuna anlatmasına neden olmuştur.

Dışişleri Bakanı John Kerry Irak'taki ve Suriye'deki IŞİD odaklarına karşı askeri mücadelede, Suudi Arabistan'ın ABD'ye yardım teklif ettiğini açıklayacak (*The Guardian*, 14/09/2014) ardından IŞİD'e karşı kurulacak koalisyonda ABD'nin yanında Riyad'ın da yer alacağı duyurulacaktır. Birkaç ay içinde IŞİD'e karşı mücadele için aralarında Suudi Arabistan'ın da bulunduğu bir koalisyon gücü hayata geçirilecektir (*Reuters*, 23/09/2014). Kongre, bu süreçte IŞİD'e karşı mücadelede Suriyeli muhalifleri desteklemek adına Suudi Arabistan'a askeri satışları onaylamıştır (Hudson, 2014). Ancak IŞİD'in Irak ordusundan ele geçirdiği Amerikan menşeli silahların ortaya çıkması kamuoyunda ilişkilere dair yeni bir tepkiye yol açmıştır (Fisher, 2014). Suudi Arabistan ile ABD'nin IŞİD'e destek verdiğine dair iddialar basında uzun süre yankı bulmuştur (*The Guardian*, 08/09/2014; Wilson, 2016). *Conflict Armament Research* (CAR) tarafından 2014 yılında hazırlanan raporlarda bu ilişkiyi gösteren güçlü deliller yer almaktadır (*Conflict Armament Research*, Eylül 2014). Amerikan silahlarının IŞİD tarafından kullanıldığına yönelik haberler, Obama'nın 'IŞİD'le mücadele için Suudi Arabistan'a silah satıldığı' yönündeki ikna söylemlerini zayıflatacaktır. Başkan Obama bu iddialara karşılık silahların IŞİD tarafından ele geçirildiğini ileri sürmüştür. Basın mensuplarına yaptığı açıklamada IŞİD'in Musul'u işgal etmesinin büyük sorun oluşturduğunu ve bazı silahları ele geçirdiklerine kuşku olmadığını açıklamıştır (*Statement by the President*, 28/08/2014).

Obama yönetiminin kamuoyunu ikna sürecinde önemli bir yardımcısi Riyad lehine lobi faaliyetleri yürüten Washington'daki sivil toplum kuruluşları olmuştur. Suudi Arabistan'ın finanse ettiği bu düşünce kuruluşları, Riyad'la müttefikliğin devam etmesi yönünde yoğun faaliyet göstermektedirler. Ancak Obama dönemindeki çabaları destek sağladığı kadar tartışmalar başlatarak ters tepkiye de sebep olmuştur (Fang, 2014). Suudi parasıyla Amerikan halkını ve Kongresini etkilemeye çalıştıkları gerekçesi ile Amerikan basınının muhalif kesimince eleştirilmişlerdir. Suudi Arabistan lehine lobi faaliyeti yapan senatörlere ilişkin sert ifadelerin yer aldığı haberlerde, Suudi finans desteği alan ABD'deki düşünce kuruluşları da ağır eleştirilere hedef olmuşlardır (Burleigh, 2014).

IŞİD'e karşı verilen mücadele boyunca, Obama yönetimi her ne kadar Kongre'den ve Amerikan kamuoyundan destek almış olsa da bu mücadeleyi Suudi Arabistan'la ortak sürdürme noktasında zoraki ve eleştiri yüklü bir onay alabilmiştir (Cockburn, 2014). Dolayısıyla IŞİD tehdidi üzerinden kurulan söylemler, IŞİD'in Vahabi öğretilerinden besleniyor olduğu görüşünden ötürü Amerikalılar üzerinde ancak kısmi başarı sağlayabilmiştir. Nitekim Kongre üyeleri arasında da bu ilişkiyi onaylamayanlar vardır (Cockburn, 2014).

Benzer şekilde Suudi Arabistan ile sürdürülen askeri ilişkinin 'teröre karşı ortak mücadele' gerekçesi altında açıklandığı bir başka olay 2015'te Suudi Arabistan'ın

Yemen'e başlattığı askeri müdahaledir. Aslında ABD'den bu konuda ilk destek 2009 yılında gelmiştir. Yemen'deki iç savaşa müdahalede Washington, Riyad'ın müttefiki olarak, 'terör örgütüne karşı mücadele' adına Suudi Arabistan'a askeri yardımda bulunmuştur.¹⁰ Amerikan kamuoyunun gündelik ekonomik sıkıntılarla mücadele ederken, Beyaz Saray'ın neden Yemen'de masrafa girdiğini anlaması zordur. Obama, bu zorluğu aşmak için gerekçe olarak "düzensiz bölgeler ve yaygın düşman"larla mücadele kapsamında, Suudi Arabistan'la müttefiklik ilişkisi gereği Yemen'deki terör odaklarını hedef aldıklarını söylemiştir (Grey, 2009).

El Kaide merkezli terör ve İran tehdidi söylemlerine rağmen, ABD'nin bu dönemde Suudi Arabistan'a yaptığı silah satışları büyük tepki almıştır (Thorbecke, 2016). Zira Yemen'deki sivil ölümü Amerikan basınında geniş yer tutacaktır. Savaş karşıtlığıyla başa geçen Demokratlar, Yemen'deki sivil ölümlere aracı olan silah satışlarını açıklamakta zorlanmışlardır. Ancak 15 Ekim 2016'da Yemen'in isyancı kontrolündeki bölgelerinden gelen füzelerin USS Mason'ı vurması Obama yönetimine yeni bir tehdit söylemi kazandırmıştır. Artık Amerikan askeri gücü saldırıya uğramıştır ve ABD "tehdit altındadır" (Almeida, 2017).

Obama yönetimini Suudi Arabistan ile ilişkilerde tek zorlayan şey Amerikan kamuoyunun ve Kongre'nin ikna süreci değildir. Obama'nın terörle mücadelede 'çok taraflı işbirliği' politikasının İran ayağı Suudi Arabistan ile ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur.¹¹ Obama'nın çok taraflılığı içine İran ile diyaloga geçmek ve nükleer müzakerelerle yumuşama süreci gibi unsurlar girince, Riyad yönetimi bu durumdan tedirgin olacaktır. Obama yönetimi 'tehdit' üzerinden sadece Suudi Arabistan ile ilişkileri konusunda ABD kamuoyunu ikna etmek zorunda değil, fakat aynı zamanda yine 'tehdit' söylemi ile İran ile ilişkileri konusunda Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri yönetimlerini de ikna etmek durumunda kalmıştır. Bu sebeple Obama döneminde çift taraflı bir güvenikleştirme sürecini takip etmek mümkündür.

2013 Kasım ayında, İran ve P5+1 ülkeleri arasında nükleer programa dair geçici anlaşmaya varılır. Müzakereler sürerken, Obama yönetimi tarafından Riyad'da oluşan kaygıların giderilmesine yönelik de adımlar atılmıştır. Haziran 2013'te "Suudi Arabistan Ulusal Muhafız Alayını (SANG) modernleştirmeye yönelik ABD destekli çabalarının devam etmesi için Suudi Arabistan'a olası bir Yabancı Askeri Satışını ve bununla ilgili ekipman, parça, eğitim ve lojistik desteği olarak tahmini maliyeti 4 milyar dolar" olan bir anlaşma gündeme alınmış,¹² 2014 senesinde ABD ile Suudi Arabistan arasında birçok ikili işbirliği konusunda anlaşmaya varılmıştır (Grey, 2017: 334). Nitekim Obama yönetimi bu dönemde, en fazla askeri satışı Suudi Arabistan'a gerçekleştirdiğini açıklamış ve "aktif ve açık

durumlara bakıldığında yaklaşık 97 milyar dolar değerinde” bir kapasiteden bahsetmiştir (Grey, 2017: 334).

2014 senesinde zirveye oturan askeri ilişkilere rağmen, Suud yönetimi ve Körfez ülkeleri İran ile sürdürülen ilişkiler konusunda ikna edilememiştir. Bu noktada Obama yönetimi İran’ı güvenlik dışına çıkararak (desecuritization) İran tehdidi algısından Körfez ülkelerini uzaklaştırıp ‘terör tehdidi’ ve ‘öngörülemeyen tehditler’ üzerinden yeni bir işbirliği inşaa etmeye çabalamıştır. Bu yaklaşım, Başkan Obama’nın 2015 Mayıs ayındaki Camp David zirvesindeki konuşmasında¹³ kendisini göstermektedir:

İran ile nükleer anlaşmaya varalım veya varmayalım, *hala istikrarsızlaştırıcı eylemler ile terörist grupların faaliyetleri* dâhil bölge genelinde bir dizi *tehditle* yüz yüze olacağız... Ama *güvenlik işbirliğinin* amacı İran ile herhangi bir uzun dönemli ihtilafı kalıcılaştırmak veya İran’ı marjinalleştirmek değil.¹⁴

Bu yeni politik açılıma rağmen Obama yönetimi, “ortak tehditler” üzerinden Körfez ülkelerini ikna konusunda başarı sağlayamamıştır. Nitekim Suudi Arabistan Kralı, Obama yönetiminin İran politikasına tepki göstererek zirveye katılmamıştır. 14 Temmuz 2015’de nükleer anlaşma üzerinde mutabakat sağlanması ilişkilerde daha büyük gerginliğe yol açmıştır. Bir teminat almak isteyen Kral Salman tahta oturduktan sonraki ilk yurtdışı ziyaretini 4 Eylül 2015’te Washington’a gerçekleştirir (*El Cezire*, 14/05/ 2015). Bu ziyarette Kral, Yemen ve Suriye’deki Şii nüfus üzerinden bölgedeki artan İran etkisinden rahatsızlığını bildirmiştir. Buradaki görüşmenin ardından, Suudi Arabistan’a 21 bin milyar dolarlık silah satışı içeren anlaşma ABD Dışişleri Bakanlığı’nca onaylanmıştır (Shalal, 2015: 28). İronik şekilde gerek Bush gerekse Obama dönemlerinde iki ülke arasındaki her siyasi gerilim askeri ilişkilerin daha da yoğunlaşması ile sonuçlanmaktadır.

Obama için artan silah satışlarına rağmen siyasal krizi aşmak kolay olmamıştır. Özellikle Obama yönetiminin İran konusundaki ısrarcı tutumu Riyad yönetimi rahatsız etmeye devam etmiştir. 2016’da 11 Eylül saldırılarında hayatını kaybedenlerin ailelerine Suudi Arabistan’a dava açma imkânı getiren ‘Terörün Destekçilerine Karşı Adalet (JASTA)¹⁵ yasa tasarısının gündeme gelmesi iki ülke arasındaki tansiyonu yükseltmiştir (Akdoğan, 2016: 40). Kongre’ye gönderilen tasarı 28 Eylül’de aynı gün içerisinde hem Senato (97’ye karşı 1) hem de Temsilciler Meclisi’nde (348’e karşı 77) onaylanarak yasalaşmıştır (Akdoğan, 2016: 41). Bu dönemde, ‘Terörle mücadelede ortaklık’, ‘bölgesel krizlerde işbirliği’ söylemlerine rağmen kamuoyunun ve Kongre’nin tam desteğinin sağlanmadığı askeri ilişkiler sürmeye devam etse de, hedef kitlenin iknasındaki

göreceli başarısızlık siyasal ilişkilere yansımıştır. Tasarının aldığı destek, Suudi Arabistan ile ilişkilerin açıkça sorgulandığının göstergelerindendir.

Obama yönetimi tarafından İran'la nükleer müzakerelerde ve Arap isyanları sürecinde kurulan tehdit söylemleri Amerikan halkının ikna edilebildiği alanlardır. Amerikalılar, Obama'nın askeri harekât yerine müzakere yoluyla İran nükleer tehdidiyle baş etme tercihinin %77'lik oranla destek vermişlerdir (*Jewish Virtual Library*, 2015). Arap isyanları sürecinde de Obama benzer desteği almıştır. Ancak Suudi Arabistan ile artan askeri işbirliği daha az doğrudan askeri müdahale hedefinin bir sonucu olsa da El-Kaide ve IŞİD bağlantıları ile suçlanan bir ülke ile “terör” tehdidi üzerinden kurulan ikna süreci her zaman sorgulanır olmuştur. Bu sorgulamanın getirdiği sarsıntı da askeri ilişkilere alınan desteğe rağmen, ilişkilerin siyasi ayağında kendini göstermiştir.

Sonuç

11 Eylül saldırıları ile birlikte ABD-Suudi Arabistan ilişkileri büyük baskı altına girmiştir. Kamuoyunun gözünde El-Kaide ile Suudi Arabistan'ın özdeşleştiği bu ortamda ilişkilerin yeniden düzenlenmesi gerektiğine yönelik eleştiriler artmıştır. İki ülke arasındaki askeri ilişkiler ve silah satışları eleştirilerin merkezi haline gelmiştir. Bu zorlayıcı ortamın baskı ile dalgalı bir seyir izlemesine rağmen iki ülke arasındaki askeri ilişkiler temelde ittifak yapısına zarar vermeyecek düzeyde devam etmiştir. Bunda gerek Bush gerekse Obama yönetimleri tarafından izlenen güvenlikleştirme süreçleri etkilidir.

ABD, 11 Eylül saldırılarından sonra artarak kullandığı tehdit söylemleriyle kurduğu güvenlikleştirme sürecini dış politikasında kolaylaştırıcı bir unsur olarak kullanmıştır. 11 Eylül'ün ardından askeri güvenlikleştirmelerin inşası kolaylaşmış ve Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi tehdidin küreselleştirilmesi söz konusu olmuştur. Bu söylemsel yapının, Washington'ın Riyad yönetimiyle olan askeri ilişkilerinde etkisi belirgindir. Amerikan Kongresi ve toplumu, Riyad ile Washington arasındaki askeri ilişkiler konusunda tehdit söylemleri aracılığıyla ikna edilmeye çalışılmıştır.

Bush yönetimi 11 Eylül saldırıları ile özdeşleştirilen Suudi yönetiminin, aslında El-Kaide'nin hedefindeki bir müttefik olduğuna ikna etmeye çalışmış, Afganistan işgali sürecindeki makro güvenlikleştirme çerçevesinde kısmen başarılı olmuştur. Nitekim askeri satışlardaki donmaya rağmen askeri ilişkiler devam edebilmiştir. Ancak Bush yönetimi aynı inandırıcılığı Irak'ın işgalinde gösterememiş, bu süreçte askeri güvenlikleştirmelere destek azalmıştır. Buna karşın Beyaz Saray, Suudi Arabistan ile ilişkilerinde yeni bir söyleme yönelmiştir.

Irak'taki istikrarsızlık ile artan Şii nüfuzunu Riyad ile askeri ilişkilerin devamı için tehdit unsuru olarak sunulmuş ve bu söylemin kısmi başarısı ile ikili askeri ilişkiler yeniden canlılık kazanmaya başlamıştır.

Obama döneminde ise güvenileştirmede köklü bir değişikliğe gidilmiştir. Güvenikleştirme Bush'un 'teröre karşı savaş' söylemi yerine 'terör örgütlerine karşı savaş' söylemi üzerine inşa edilmiştir. Bush döneminin tehdit söylemi unsurlarından olan İran güvenlik dışlaştırılmıştır. Tahran ile yapılan nükleer anlaşma sebebiyle Riyad'la müttefikliğin zedelenmemesi için Suudi Arabistan'a yüksek oranlarda silah satışlarının yapıldığı görülmektedir. Bu durum, Bush dönemindeki güvenikleştirme sürecinden daha farklı bir söyleme gitmeyi zorunlu kılmıştır. Obama yönetimi "tehdit" üzerinden sadece Suudi Arabistan ile ilişkileri konusunda ABD Kongresi ve kamuoyunu ikna etmek zorunda değil, fakat aynı zamanda yine "tehdit" üzerinden İran ile ilişkileri konusunda Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerini de ikna etmek durumdadır. Bu sebeple Obama döneminde 'çift yönlü bir güvenikleştirme' sürecini takip etmek mümkündür. Bu çift yönlü güvenikleştirme sürecinin Suudi Arabistan yönü tümüyle başarısızlıkla sonuçlanmış, ilişkiler krize girmiştir. Askeri ilişkilerin sürmesi ve hatta satışların artması Amerikan halkı ve Kongre cephesinde bu güvenikleştirmenin başarılı olduğunu işaret etmekte ancak sürecin sorgulanması ve tartışmalar bu başarının kısmi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Suudi Arabistan ile olan ilişkilerin tartışmalı yapısı ve zorlayıcı doğası nedeniyle ağırlıklı ABD siyaset yapıcılar tarafından kurulan tehdit söylemleri tamamen kabul görmese ve eleştirilse de yönetimlere ilişkilerin devamı için gerekli olan desteğin sağlanmasında destekleyici olmuşlardır. 11 Eylül'ün getirdiği gergin ortama rağmen beklenenin aksine Amerikan Kongresi Riyad ile askeri anlaşmaların çoğunu onaylamış, silah satışları büyük oranda artmış, Riyad Washington'ın Ortadoğu'daki baş müttefiklerinden biri olma sıfatını koruyabilmiştir. Bu süreçte farklı tehdit söylemleri üzerine inşa edilen güvenikleştirmeler, Ortadoğu coğrafyasına ABD yönetimlerin hedeflediklerini iddia ettikleri güvenliği değil, güvenliksizliği getirmiştir. Bölgede silahlanma artmış, tehdit söylemleri ile gerilim tırmanmış ve düşmanlık algısı güçlenmiş ve bölgesel barış olumsuz anlamda etkilenmiştir.

Sonnotlar

¹ Gerekli koşullar hakkında detaylı bilgi için bkz: Austin J.L (1962). *How to Do Things With Words*. Oxford: Oxford University Press.

² ABD Başkanı G.W. Bush dönemindeki Beyaz Saray açıklamaları için bkz.: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/>. Son Erişim Tarihi, 30/5/2018.

³ ABD Başkanı G.W. Bush’a Verilen Destek için bkz: “Presidential Approval Ratings: George W.Bush”<http://news.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx>. Son Erişim Tarihi, 29/5/2018.

⁴ Detaylı rapor için bkz: “The Senate Select Committee on Intelligence and the House Permanent Select Committee, Findings of the Final Report of the Senate Select Committee on Intelligence and the House Permanent Select Committee on Intelligence Joint Inquiry into the Terrorist Attacks of September 11, 2001,” Washington D.C., 11/12/2002.https://fas.org/irp/congress/2002_rpt/911rept.pdf. Son erişim Tarihi, 10/05/2018.

⁵ U.S. Department of Defense and U.S. Department of State, Foreign Military Training and DoD Engagement Activities of Interest FY2002-FY2008. 2002-2008, <http://www.state.gov/t/pm/rls/rpt/fmtrpt/>. Son Erişim Tarihi, 20/5/2018.

⁶ Suudi Arabistan’ın farklı müttefiklik girişimlerine dair detaylı okuma için bkz.: Zakir Hussain, Saudi Arabia in a Multipolar World: Changing Dynamics, A Routledge India Original, NY, 2016.

⁷ CRS Issue Brief for Congress. (24 Şubat 2006), <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IB93113.pdf>. Son Erişim Tarihi, 17/04/2019.

⁸ CRS Issue Brief for Congress. (24 Şubat 2006), <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IB93113.pdf>. Son Erişim Tarihi, 17/04/2019.

⁹ Vurgulu yerler yazarlara aittir.

¹⁰ Detaylı rapor için bkz: “Combating Terrorism U.S. Agencies Report Progress Countering Terrorism and Its Financing in Saudi Arabia, but Continued Focus on Counter Terrorism Financing Efforts Needed”, Washington D.C., 2009. <https://www.gao.gov/assets/300/295873.pdf>. Son Erişim Tarihi, 11/11/2018.

¹¹ ABD ve İran arasındaki yakınlaşmanın Suudi Arabistan ile ABD arasındaki ilişkilere yansımalarına dair bkz.: Paul Aarts ve Joris van Duijne, “Saudi Arabia After U.S.-Iranian Detente: Left In The Lurch?”, Middle East Policy, Sonbahar 2009, Cilt:16, Sayı:3.

¹² *Saudi Arabian National Guard Modernization Program*, 20/09/2013, <http://www.dsca.mil/major-arms-sales/saudi-arabia-saudi-arabian-national-guard-modernization-program>. Son Erişim Tarihi, 25/5/2018.

¹³ ABD Başkanı Barack Obama’nın Camp David Zirvesi Basın Açıklaması, 14 Mayıs 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=NbbHRHYJQDI>. Son Erişim Tarihi, 24/4/2018.

¹⁴ Alıntı içindeki vurgulu yerler yazarlara aittir.

¹⁵ Terörizm Destekçilerine Karşı Adalet Yasası (Justice Against Sponsors of Terrorism Act/JASTA) için bkz: https://fas.org/irp/congress/2002_rpt/911rept.pdf. Son Erişim Tarihi, 11/11/2018.

Kaynakça

Kitaplar

Austin J L (1962). *How to Do Things With Words*. Oxford: Oxford University Press. (Elektronik versiyon).

Buzan B, Waever O ve Wilde J (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Londra: Lynne Rienner Publishers Inc.

Hussain Z (2016). *Saudi Arabia in a Multipolar World: Changing Dynamics*. New York: A RoutledgeIndiaOriginal.

Waever O (1995). On Security. İçinde: Lipschutz R (Ed.), *Securitization and Desecuritization*, New York: Columbia University Press.

Sürekli Yayınlar

Aarts P ve Duijne J (2009). Saudi Arabia After U.S.-Iranian Detente: Left In The Lurch?. *Middle East Policy*, 16(3), 64-78.

Akdoğan İ (2016). 11 Eylül Yasası ve Riyad-Washington İlişkilerinin Geleceği. *Ortadoğu Analiz*, 8(77), 39-41.

Almeida Z (2017). The United States in Yemen. *Harvard International Review*, 9 Ocak. <http://hir.harvard.edu/article/?a=14490>. Son erişim tarihi, 02.06.2018.

Baykent Ö (2017). Dil Felsefesinde Anlam Sorunu. *International Journal of Social Science*, 31 Mayıs. 56, 497-508.

Blanchard C (2011). Saudi Arabia: Background and U.S. Relations. *Current Politics and Economics of the Middle East*, 2(2), 363-435.

Blanga Y (2017). Saudi Arabia's Motives in the Syrian Civil War. *Middle East Policy*, 24(4), 45-62.

Bowden B (2002). Reinventing Imperialism in the Wake of September 11. *Alternatives Turkish Journal of International Relations*, 1(2), 28-46.

Brauch G (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 1-47.

Buzan B (1997). Rethinking Security after the Cold War. *Cooperation and Conflict*, 32(1), 5-28.

Buzan B (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 107-123.

Erboğa A (2016). Bölgesel Dönüşüm Süreci ve Körfez Güvenliği. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 9-38.

Bölme S M ve Sağlam Rıdha Ş (2019). Güvenikleştirme Perspektifinden 11 Eylül Sonrası ABD-Suudi Arabistan Askeri İlişkileri. *Mülkiye Dergisi*, 43 (2), 459-490.

Gause G (2009). The International Relations of the Persian Gulf. *Cambridge University Press*, c.y., s.y.

Goldberg J (2016). The Obama Doctrine. *The Atlantic Magazine*, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/> Son erişim tarihi, 02.06.2018.

Grey F (2017). How Oil Twists the Hegemon's Arm: The Case of the United States and Saudi Arabia and Their Ambivalent Partnership. *Digest of Middle East Studies*, 26(2), 320-339.

Güneş B (2017). Uluslararası Politikada Güvenliği Yeniden Düşünmek: Bush ve Obama Üzerinden Bir Değerlendirme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 1663-1686.

Jaechun K ve Hundt D (2011). US Policy Toward Rogue States: Comparing the Bush Administration's Policy Toward Iraq and North Korea. *Asian Perspective*, 35(2), 239-257.

Karakoç J (2013). Konstrüktivizmde Dış Politika ve Etnik Kimlikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 131-160.

Krieg A (2016). Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East. *International Affairs*, 92(1), 97-113.

Melkote Srinivas R (2009). News Framing During a Time of Impending War: An Examination of Coverage in The New York Times prior to the 2003 Iraq War. *International Communication Gazette*, 71(7)547-559.

Obama B (2007). Renewing American Leadership. *Foreign Affairs*, (Elektronik versiyon), c.y, s.y.

Özpek B (2012). En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu. *Ortadoğu Etütleri*, 3(2), 183-215.

Pirinççi F (2011). ABD Suudi Arabistan Silah Anlaşması. *Akademik Orta Doğu*, 5(2), 62-84.

Scott S ve Ambler O (2007). Does Legality Really Matter? Accounting for the Decline in US Foreign Policy Legitimacy Following the 2003 Invasion of Iraq. *European Journal of International Relations*, 13(1), 67-87.

Şenol D, Erdem S ve Erdem E (2016). IŞİD Küresel Bir Terör Örgütü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 277-292.

Teitelbaum J (2010). Saudi Arabia and the New Strategic Landscape, *Middle East Review of International Affairs*, 14(3), 38-44.

Yalçın H (2015). Obama Stratejisi ve Ortadoğu. *Akademik Ortadoğu*, (Elektronik Versiyon), 9(2), http://www.akademikortadogu.com/belge/ortadogu18makale/hasan_b_yalcin.pdf. Son Erişim Tarihi 30/5/2018).

Haber Kaynakları

Abouzeid R (2011). Syria's Revolt: How Graffiti Stirred an Uprising. *Time*, 22 Mart. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

Abramson L (2005). The Patriot Act: Alleged Abuses of the Law. *npr*, 20 Temmuz. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

BBC News (31/01/2002). Iran lashes out at Bush. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1793856.stm Son erişim tarihi, 30/05/2018.

BBC Türkçe (04/09/2013). Suriye krizi: Obama 'kırmızı çizgi tüm dünyanın' diyor. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130904_suriye_obama_isvec. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

BBC Türkçe (06/02/2013). ABD' nin Suudi Arabistan'daki Gizli Hava Üssü. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/02/130206_cia_saudidrone. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

BBC Türkçe (14/09/2013). ABD ve Rusya, Suriye planında uzlaştı. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130914_ab_rusya. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

BBC Türkçe (21/08/2012). Obama'dan Suriye'ye kimyasal silah uyarısı. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/08/120820_obama_syria. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Brush P (2002). Bush Opposes 9/11 Query Panel. *CBS News*, 15 Mayıs. Son erişim tarihi, 25/04/2018.

Burns J ve Wren C (2001). Saudi Arabia Cuts Ties With Taliban. *The New York Times*, 25 Eylül. Son erişim tarihi, 25/05/2018.

Cal T (2016). The Saudis channel the mafia. *The Washington Times*, 18 Nisan. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Cockburn P (2014). Islamic State: US failure to look into Saudi role in 9/11 has helped Isis. *Independent*, 13 Eylül. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

Crooke A (2014). Middle East Time Bomb: The Real Aim of ISIS Is to Replace the Saud Family as the New Emirs of Arabia. *Huffington Post*, 2 Kasım. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

Çongar Y (2001). Bütün Ülkeler Tercihini Yapsın. *Milliyet*, 22 Eylül. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Diamond, J (2014). Poll: Most Americans believe ISIS serious threat. *CNN*, 24 Kasım. Son erişim tarihi, 25/04/2018.

DW Türkçe (15/02/2013). Controversial arms exports to Saudi Arabia. <http://www.dw.com/en/controversial-arms-exports-to-saudi-arabia/a-16602151>. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

- El Cezire* (14/05/ 2015). "Obama'dan Körfez'e İran güvencesi", ABD Başkanı Barack Obama'nın Camp David Zirvesi Basın Açıklaması, , <https://www.youtube.com/watch?v=NbbHRHYQDI>. Son Erişim Tarihi: 24/04/2018.
- Fang L. (2014) The Saudi Lobbying Complex Adds a New Member: GOP Super PAC Chair Norm Coleman. *The Nation*. 18 Eylül. <https://www.thenation.com/article/saudi-lobbying-complex-adds-new-member-gop-super-pac-chair-norm-coleman/> (Erişim Tarihi: 2.6.2018).
- Fisher M (2014). The US bombing its own guns perfectly sums up America's total failure in Iraq. *Vox*, 8 Ağustos. Son erişim tarihi, 24/05/2018.
- Gerald C (2011). Time to change U.S. policy toward Saudi Arabia. *Globalpublicsquare*, 28 Eylül. Son erişim tarihi, 30/05/2018.
- Grey B (2009). Obama ordered US air strikes on Yemen. *wsws*, 21 Aralık. Son erişim tarihi, 24/4/2018.
- Hains T (2016). Bernie Sanders: Saudi Arabia's Right-Wing Wahabist Ideology Drives ISIS and al-Qaeda Terrorism. *realclearpolitics*, 17 Nisan. Son erişim tarihi, 25/04/2018.
- Hudson J (2014). Congress Approves Arming of Syrian Rebels. *Foreign Policy*, 18 Eylül. Son erişim tarihi, 30/05/2018).
- Milliyet* (31/08/2013). Obama: Kimyasal silahların kullanımına karşı adım atacağız. Son <http://www.milliyet.com.tr/obama-kimyasal-silahlarin/dunya/detay/1757324/default.htm>erişim tarihi, 30/05/2018.
- Moore M (2004). Fahrenheit 9/11 (Belgesel Film). ABD, Son erişim tarihi, 21/03/2018.
- Mosk M (2010). Critics Slam Obama Administration for 'Hiding' Massive Saudi Arms Deal". *abcnews*, 19 Kasım. Son erişim tarihi, 11/05/2018.
- Mustafa A (2016). Half of Saudi Arabia's Military Purchases to be Local. *Defense News*, 25 Nisan. Son erişim tarihi, 02/06/2018.
- Reuters* (23/09/2014). Saudi Arabia confirms role in strikes against Islamic State in Syria. <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-saudi/saudi-arabia-confirms-role-in-strikes-against-islamic-state-in-syria-idUSKCN0HI1Y120140923>. Son erişim tarihi, 30/05/2018.
- Risen J ve Johnston D (2003). Report on 9/11 Suggests a Role By Saudi Spies. *The New York Times*. 2 Ağustos. Son erişim tarihi, 25/04/2018.
- Ron P (2010). No Weapons for Saudi Arabia!, 31 Ekim. Son erişim tarihi, 01/06/2018.

Ron P (2015). Saudi Arabia replaces India as largest defence market for US. *IHS Jane's* 360. 9 Mart. <http://www.janes.com/article/49809/saudi-arabia-replaces-india-as-largest-defence-market-for-us>. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

Shalal A (2015). U.S. approves \$1.29 billion sale of smart bombs to Saudi Arabia. *Reuters*, 16 Kasım. <https://www.reuters.com/article/us-saudi-usa-arms-idUSKCN0T51NC20151116>. Son erişim tarihi, 22/05/2018.

Sims A (2015). The difference between Isis and Saudi Arabia. *The Independent*, 5 Aralık. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-difference-between-isis-and-saudi-arabia-a6761766.html>. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

The Express Tribune (30/12/2011). "US approves \$30bn fighter jet deal for Saudi Arabia", 30 Aralık 2011, <https://tribune.com.pk/story/314088/us-approves-30bn-fighter-jet-deal-for-saudi-arabia/>. Son erişim tarihi, 12/05/2018.

The Guardian (08/09/2014). Isis jihadis using captured arms and troop carriers from US and Saudis. <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/08/isis-jihadis-using-arms-troop-carriers-supplied-by-us-saudi-arabia>. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

The Guardian (14/09/2014). US 'encouraged' as UAE and Saudis offer help in coalition attack on Isis. <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/14/us-very-good-progress-anti-islamic-state-coalition>. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

The Guardian (20/04/2016). Obama faces friction in Saudi Arabia over 9/11 bill and Iran relationship. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

The Guardian (20/09/2001). Text of George Bush's speech. <https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13>. Son erişim tarihi, 14/04/2018.

The Guardian (30/08/2013). "US set for Syria strikes after Kerry says evidence of chemical attack is clear", 30 Ağustos 2013. <https://www.theguardian.com/world/2013/aug/30/john-kerry-syria-attack-clear-evidence>. Son Erişim Tarihi: 30.5.2018.

The Irish Times (26/09/2001). Afghan embassy in Saudi Arabia closed. <https://www.irishtimes.com/news/afghan-embassy-in-saudi-arabia-closed-1.398070>. Son Erişim Tarihi: 29.5.2018.

The Irish Times (26/09/2001). Afghan embassy in Saudi Arabia closed. Son erişim tarihi, 29/05/2018.

Thorbecke C (2016). Senate Votes to Advance \$1.15 Billion Saudi Arms Deal. *abcnews*, 21 Eylül. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Time (07/12/2015). President Obama's Address to the Nation on Terrorism. <http://time.com/4137986/obama-address-transcript-terrorism-isis-isil-oval-office/>. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Time (08/09/2003). Should the U.S. and Saudi Arabia maintain an alliance? Son erişim tarihi, 30/05/2018.

VOA (19/10/2010) "US Confirms \$60 Billion Arms Sales Package for Saudi Arabia", <https://www.voanews.com/a/us-confirms-60-billion-arms-sales-package-for-saudi-arabia--105375438/172392.html>. Son Erişim Tarihi: 14/5/2018.

Wiles R (2001). Bush's Former Oil Company Linked To bin Laden Family. *American Freedom News.com*. Son erişim tarihi, 29/05/2018.

Wilson J vd (2016). These are the weapons Islamic State fighters are using to terrify the Middle East. *Business Insider*, 17 Ocak. Son erişim tarihi, 25/05/2018.

Kamuoyu Araştırmaları

Arab American Institute (24/12/2001) "New Poll Shows Damage Done," <http://www.aaiusa.org/w122401>. Son Erişim Tarihi:21.5.2018.

Gallup (28/09/2001). Americans Felt Uneasy Toward Arabs Even Before September 11. <http://news.gallup.com/poll/4939/americans-felt-uneasy-toward-arabs-even-before-september.aspx>. Son Erişim Tarihi: 21/5/2018.

Gallup (30/11/2004) "Opinion of Iran Gallup poll," <http://news.gallup.com/poll/14203/iran.aspx> Son Erişim Tarihi: 30/5/2018.

Gallup (t.y.). Presidential Approval Ratings: George W.Bush. <http://news.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx>. <http://news.gallup.com/poll/116500/presidential-approval-ratings-george-bush.aspx>. Son erişim tarihi, 29.05.2018.

Jewish Virtual Library (2015). American Public Opinion Polls: Regarding U.S. Middle East Policy, Nisan 2015, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/american-opinion-regarding-u-s-middle-east-policy-2>. Son erişim Tarihi: 25/5/2018.

Jewish Virtual Library (2018). American Public Opinion Polls: Regarding U.S. Middle East Policy. <http://www.jewishvirtuallibrary.org/american-opinion-regarding-u-s-middle-east-policy-2>. Son erişim tarihi, 25.05.2018.

World Public Opinion (01/07/2003) "U.S. Public Believes Bush Administration Stretched Truth on Iraq's WMD and Links to Al-Qaeda," <http://worldpublicopinion.net/u-s-public-believes-bush-administration-stretched-truth-on-iraqs-wmd-and-links-to-al-qaeda/>. Son erişim tarihi: 15/4/2018).

ABD Başkanlarının Açıklamaları

ABD Başkanı Barack Obama'nın Camp David Zirvesi Basın Açıklaması. <https://www.youtube.com/watch?v=NbbHRHYJQDI>. Son erişim tarihi, 24.04.2018.

ABD Başkanı G.W. Bush döneminde Beyaz Saray tarafından yayınlanan tüm açıklamaları. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/> Son erişim tarihi, 30.05.2018.

ABD Başkanı G.W. Bush'un Birleşmiş Milletler Konuşması. <http://www.un.org/webcast/ga/57/statements/020912usaE.htm>. Son erişim tarihi, 22/03/2018.

Remarks by President Obama and His Majesty King Salman bin Abd alAziz of Saudi Arabia Before Bilateral Meeting. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/09/04/remarks-president-obama-and-his-majesty-king-salman-bin-abd-alaziz-saudi>. Son erişim tarihi, 25.04.2018.

Statement by the President (28/08/2014) <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/28/statement-president>. Son erişim tarihi, 25.04.2018.

Diğer Kaynaklar

Conflict Armament Research-CAR (Eylül 2014), Islamic State Weapons in Iraq and Syria, Eylül 2014, http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf. Son erişim tarihi, 26/05/2018.

Cordesman A (2015). The Arab-U.S. Strategic Partnership in the Gulf, CSIS, https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/150507_US_Arab_Gulf_Strategic_Partnership.pdf. Son erişim tarihi, 02/06/2018.

Cordesman A ve Peacock M (2015). The Arab-U.S. Strategic Partnership and the Changing Security Balance in the Gulf, CSIS, Washington D.C.

Defense Security Cooperation Agency, http://www.dsca.mil/search/node/Saudi%20Arabia%20type%3Amajor_arms_sales?Page=1 . Son erişim tarihi, 24/04/2018.

Moore M. (2004), *Fahrenheit 9/11*, <http://watchdocumentaries.com/fahrenheit-911/> Son Erişim Tarihi: 14/4/2018.

Saudi Arabian National Guard Modernization Program, <http://www.dsca.mil/major-arms-sales/saudi-arabia-saudi-arabian-national-guard-modernization-program>. Son erişim tarihi, 25/05/2018.

SIPRI (2018). Asia and the Middle East lead rising trend in arms imports, US exports grow significantly, 12 Mart. <https://www.sipri.org/news/press-release/2018/asia-and-middle-east-lead-rising-trend-arms-imports-us-exports-grow-significantly-says-sipri>. Son Erişim Tarihi: 26.5.2018).

Terörizm Destekçilerine Karşı Adalet Yasası, (Justice Against Sponsors of Terrorism Act/JASTA) https://fas.org/irp/congress/2002_rpt/911rept.pdf. Son erişim tarihi, 26/05/2018.

The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty (25/10/2001) .<https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>. Son erişim tarihi, 30/05/2018.

Worldbank (2016) Military expenditure (% of GDP), 1968-2016, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2016&locations=SA&page&start=1968&view=chart>(Son Erişim Tarihi: 22/4/2018).